

Важливим фактором підвищення інвестиційної активності є формування інформаційної відкритості і привабливості іміджу країни. В Україні необхідно активізувати створення інформаційних мереж для інформаційної підтримки вітчизняного бізнесу і забезпечення його конкурентоспроможності. Покращити ситуацію системного і кваліфікованого інформування інвесторів може Національне рейтингове агентство, яке має створити Україна. Успіх економічного зростання залежить від рівня ефективності інвестиційної політики, яка є невід'ємною складовою економічної політики країни.

Сьогодні Україні, поза сумнівом, потрібні перетворення для поліпшення внутрішніх і зовнішніх інвестиційних процесів. Аналізуючи фактори, що впливають на інвестиційну діяльність, можна зробити висновок, що на даний час в Україні наявні позитивні зрушення і тенденції на інвестиційному ринку, які потрібно підтримати для закріплення стійкого економічного зростання. Необхідно усвідомити, що зусилля та витрати, необхідні для інвестиційної програми, що по суті є базовою для забезпечення соціально-економічного розвитку, цілком будуть компенсовані результатами, які можна отримати від реалізації програми. Це дасть змогу забезпечити належний рівень стійкості інвестиційних процесів, що приведе до поліпшення інвестиційного клімату в країні та її регіонах зокрема, пожвавить загальнодержавну інвестиційну активність, зміцнить позиції України у світових рейтингах інвестиційно привабливих країн.

Література

1. Залєсов М.Д. Інвестування на основі розвитку кредитної системи// Вісник ТАНГ. – 2004, № 5-2. – С. 40-48.
2. Кирилов В.К. Сучасний стан розвитку інвестиційної діяльності в народному господарстві// Вісник НАДУ при Президенті України. – 2004, № 1. – С. 312-320.
3. Мартиненко В.О. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: теоретико-методологічний аспект// Вісник НАДУ при Президенті України. – 2004, № 1. – С. 192-198.
4. Поплавська Ж.В. Інвестиційний імідж: регіональні аспекти// Фінанси України. – 2004, № 7. – С. 47-55.
5. Прядко В.М. Проблеми інвестування економіки України// Економіка, фінанси, право. – 2002, № 12. – С. 26-27.
6. Статистичний щорічник України за 2001 рік/ За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Держ. ком. стат. України, 2002.

УДК 330.342:167

Здобувач О.М. Ліпич – Львівська КА

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЧО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

Визначені фактори впливу та критерії оцінки використання виробничо-ресурсного потенціалу. Висвітлені методологічні засади організації управління виробничо-ресурсним потенціалом підприємства.

Competitor O.M. Lipych – Commercial Academy of L'viv

The efficacy of manufacturing resource potential business: the factories of influence and the criterions of valuation

In the article is fixed the factories of influence and criterions valuation of using manufacture resource potential of business. It is elucidated the methodological ambushes of organization managing a manufacture resource potential business.

Для сучасної промисловості України актуальними є створення умов для розвитку економічно ефективних виробництв і підвищення конкурентоспроможності продукції, активізації інвестування в реальний сектор економіки та подолання тенденції росту зносу активної частини основних фондів за допомогою нарощування нагромаджень і амортизаційних коштів, поліпшення галузевої і технологічної структури капіталовкладень.

Сучасним процесам відтворення притаманні закономірності і особливості, які обумовлені передусім переходом економіки на ринкові засади господарювання і, відповідно, на інтенсивний шлях розвитку. Реалізація тенденції ринкової трансформації відтворення і інтенсифікація взаємообумовлені і спрямовані на підвищення рівня використання виробничо-ресурсного потенціалу підприємств. Отже, важливим чинником реструктуризації промислового виробництва є ефективне використання власних потенційних можливостей, підвищення продуктивності виробничих ресурсів як важливої складової інтенсифікації виробництва.

Як впливає із досвіду розвинутих держав, ефективне використання ресурсів досягається тільки за допомогою повної і збалансованої структурної перебудови галузей економіки, а в межах підприємств – на основі чіткої і регламентованої взаємодії всіх підрозділів. Відомий американський дослідник проблем організації виробництва М.П. Поллет навів наступне визначення координації: "Першим випробуванням здібностей адміністрації промислової фірми повинна бути відповідь на питання, чи є дане підприємство зі всіма його скоординованими підрозділами, які працюють в тісному контексті і в умовах координації єдиною виробничою одиницею, яка є не скупчення окремих частин, а функціональним цілим або інтегрованою єдністю" [1, с.36].

Отже, процес управління розглядається як свідомий, спрямований, координуючий і організуючий процес, за допомогою якого забезпечується виконання поставлених перед виробництвом завдань. Такий процес управління вимагає проведення корегуючих заходів, котрі передовсім спрямовані на усунення змін і відхилень і приведення їх у відповідність зі встановленими цілями і завданнями. Таким чином, організація управління є важливим засобом, за допомогою якого вхідні ресурси перетворюються на вихідний товар. Діяльність підприємства, його реакція на зміну зовнішніх і внутрішніх обставин ґрунтується на обробці, аналізі і синтезі інформації про зміни зовнішніх і внутрішніх умов.

Для правильного визначення цілей і ефективних методів діяльності підприємства у кожному конкретному випадку повинні бути дані, з одного боку, про оточуюче економічне середовище і його зміни, з другого боку – дані про функціонування самого підприємства, тобто про внутрішні умови.

Основне призначення економічної інформації про внутрішні і зовнішні обставини є в тому, щоб на її основі вирішувалися питання щодо змін характеру діяльності підприємства, які викликані змінами у зовнішніх і внутрішніх моделях. По суті інформація є такою основою, на якій ґрунтуються управлінські рішення. Для підприємства найбільш важливим є критерії, процес і типологія прийняття рішень. Інформація і прийняття рішень пов'язані

між собою складною системою прямих і зворотних зв'язків. Інформація є складовою частиною будь-якого економічного процесу і складовою діяльності господарської одиниці. Тому організація інформаційної діяльності значною мірою залежить від видів виробничої діяльності, розмірів підприємства, рівнів організації виробництва, управління тощо. Рациональна управлінська діяльність передбачає досягнення повного використання всіх наявних ресурсів при їх фіксованій кількості, тобто повноцінне ефективне використання наявного виробничо-ресурсного потенціалу.

Важливим фактором впливу на формування і використання виробничо-ресурсного потенціалу є темпи інноваційно-інвестиційних процесів. За словами Дж.О. Хемінгека з компанії "Мак Міллан Бладен" виторг компанії протягом десяти років подвоїлась і склала 600 млн. дол., а капіталовкладення за останні три роки склали 300 млн. дол. У наступні десять років інвестиції складуть величину, рівну існуючим активам, тобто за 10 років буде створена компанія такої ж величини, яка створювалася протягом попередніх п'ятдесяти років. Також у сучасному періоді значно зростає ціна управлінського рішення, зважаючи на вагомі економічні наслідки прийняття рішень та зростаючі можливості їх реалізації [2, с.70-73].

Заслугує на увагу підхід до формування управлінських рішень, який запропонований Е. Денінгом. Цей підхід використовують у США, Японії та інших країнах і відомий під назвою "Трансформація та неперервне вдосконалення бізнес-процесів (CPI)".

Виділимо деякі аспекти цього підходу:

- на відміну від інших теорій, в яких мета – збільшення прибутку будь-якою ціною, тут мета полягає у постійному підвищенні якості продукції і послуг;
- критерій якості надходить від користувача і відповідно з ним трансформується і динамічно удосконалюється організація робіт;
- досліджується та вдосконалюється система виробництва в цілому, а не окремих його ділянок;
- ліквідуються межі різних структурних підрозділів, стимулюється спільна робота і спільна відповідальність.

Викладене вище свідчить про істотне розширення діапазону можливих рішень, а значить і границь їх ефективності. Це визначає також необхідність пошуку оптимального рішення, яке забезпечило б максимальний результат при фіксованих витратах ресурсів виробництва, що призводить до наступних наслідків, а саме: поліпшення використання ресурсів виробництва та забезпечення росту виробничо-ресурсного потенціалу.

Оцінка управління будь-яким процесом передбачає наявність сформульованого критерію, який відображає стратегічну мету діяльності підприємства. Від обраного критерію залежить зміст управлінських рішень та методів їх досягнення. Існують різні погляди на критерії ефективності управління економічними процесами:

- повинен бути сформульований один критерій ефективності, який доповнюється системою часткових та загальних показників [3, с.35];
- повинен бути один критерій, що відображається одним загальним показником [4, с.68];
- повинна бути система критеріїв [5, 6].

Критерій ефективності виробничо-ресурсного потенціалу повинен забезпечувати кількісне вимірювання рівня та темпів зміни його ефективності. Структура критерію повинна відображати два фактори процесу: живу і уречевлену працю. Якщо вважати, що обсяги виробництва залежать від відповідності рівня розвитку виробничо-ресурсного потенціалу рівню науково-технічного прогресу та форми його використання, то очевидно, що таким критерієм повинно бути зменшення витрат на одиницю продукції.

Відповідно з обраним критерієм визначається склад факторів, які реально впливають на процес управління використанням виробничо-ресурсного потенціалу. Кожному чиннику може бути ідентифікований показник, який кількісно відображає вплив чинника на оцінку ефективності. Відповідно до класифікації, яка запропонована аналітиками World Bank [7], всі показники можна поділити на дві групи:

- часткові, що використовуються тільки у конкретних галузях;
- узагальнені, що використовуються в усіх галузях економіки.

Стосовно виробничо-ресурсного потенціалу, то ефективність його використання характеризується двома типами показників:

- абсолютні (загальні і часткові), що характеризують виробничо-ресурсний потенціал у процесі виконання виробничого процесу;
- відносні, що характеризують ступінь (інтенсивність, ефективність) використання виробничо-ресурсного потенціалу у виконанні своїх функцій.

Беручи до уваги вищенаведене, можна раціонально розробити стратегію управління використанням виробничо-ресурсного потенціалу підприємства, використовуючи у деяких аспектах ідеї БПР-технології.

Мета БПР (бізнес-процес реінженіринг) – забезпечити більш гнучку реакцію підприємства на зміну вимог споживачів або на прогноз таких змін з одночасним зниженням витрат усіх видів. Однією з характерних рис БПР – технології, яка безпосередньо впливає на управління виробничо-ресурсним потенціалом є відмова від відповідальності за функціями управління за своєю природою дає змогу уникнути конфліктної ситуації і веде до колективного стимулювання підвищення якості робіт, відповідальності всіх виконавців щодо конкурентоспроможності продукції підприємства. Наприклад, поєднання в єдине ціле таких параметрів виробничо-ресурсного потенціалу, які знаходяться у компетенції різних структурних підрозділів, як формування машинного парку, управління запасами, змінність роботи обладнання, використання виробничих потужностей тощо, дає змогу розглядати їх як складові бізнес-процесу в розумінні БПР-технології. Використовуючи класифікацію виділимо, враховуючи особливості в управлінні виробничо-ресурсним потенціалом підприємства враховуємо і бізнес-процеси:

- процеси, що пов'язані з основною діяльністю, тобто випуском продукції та обслуговуванням споживачів (виробництво, збут, постачання);
- процеси інфраструктури;
- процеси підготовки виробництва (технологічна, кон'юнктурна і організаційна підготовка, планування тощо).

Наведена класифікація дає змогу представити для кожного процесу цілі, ресурси та результати.

Враховуючи напрямки у підвищенні наукового рівня обґрунтованості управління рішень на основі оцінки економічної ефективності розвитку виробництва та використання виробничо-ресурсного потенціалу, доцільно враховувати наступне:

- єдність і взаємодія виробничих ресурсів у процесі виробництва продукції;
- оптимальне управління показниками, які визначають рівень використання і відтворення виробничо-ресурсного потенціалу, виходячи як з локальних завдань, так і з завдань розвитку підприємства;
- варіантності у підвищенні ефективності функціонування підприємств, виходячи з можливої різноманітності;
- управління показниками ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу під кутом зору пошуку оптимального рівня інтенсивності використання окремих видів ресурсів.

Практика розроблення показників функціонування та розвитку промислового виробництва свідчить про недостатній зв'язок показників як між окремими напрямками розвитку підприємств, так і ресурсним забезпеченням. Недостатньо враховується в економічній оцінці варіантність розвитку виробництва і споживання ресурсів, їх віддача, питома вага окремих ресурсів. Очевидно, що питання визначення економічної ефективності має багатоаспектний характер.

Для визначення рівня ефективності діяльності промислових підприємств, використання їх виробничо-ресурсних потенціалів необхідно використовувати не тільки часткові показники господарської діяльності, але й показники узагальнюючі. Необхідне розроблення економіко-математичних моделей, які відображали б різні аспекти і наслідки розвитку виробництва і відтворення виробничо-ресурсного потенціалу.

Побудова моделі визначення рівня ефективності промислового підприємства повинна допускати відповідне зростання, темп якого залежить від обраної економічної стратегії. На рис. 1 показано два варіанти реалізації економічної стратегії розвитку виробництва.

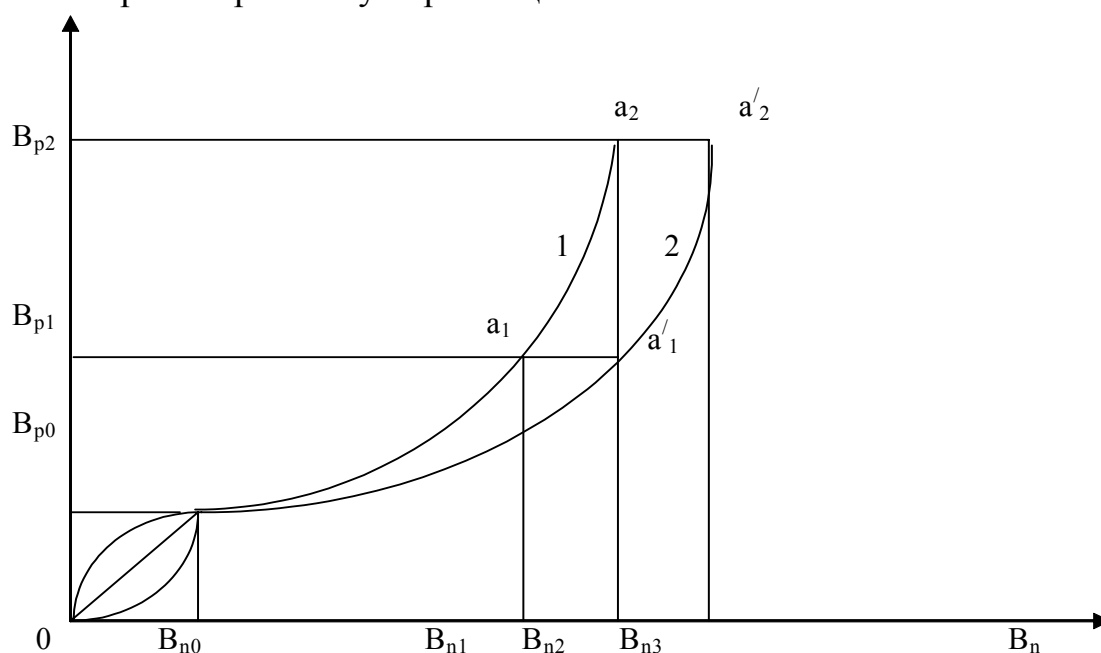

Рис. 1. Залежність виготовлення продукції від рівня використання виробничо-ресурсного потенціалу

Так, перший варіант підвищення рівня використання виробничо-ресурсного потенціалу забезпечує зростання виготовлення продукції при V_{p1} до V_{n1} , у другому варіанті за рахунок поліпшення взаємодії між виробничими ресурсами і якісної їх зміни при V_{p1} забезпечується випуск продукції V_{n2} . А при використанні виробничо-ресурсного потенціалу V_{p2} у першому варіанті випуск продукцію становить V_{n2} (такий же, як при V_{p1} у другому варіанті), а у другому – V_{n3} . На відрізку O, Q_0 представлені часткові зміни залишковій частині виробничо-ресурсного потенціалу. Ефективність виробництва залежить від кількості виробничих ресурсів, які треба було витратити в базисному періоді (перший варіант) для досягнення відповідних результатів, і змінюється залежно від інвестицій у виробничі ресурси в наступні періоди. Таким чином, виникає необхідність порівняння відповідних витрат виробничих ресурсів у першому і другому варіанті. З якісного боку вища ефективність виробництва означає більшу віддачу від одиниці ресурсів при інших рівних умовах. Розглянутий підхід до відображення динаміки ефективності показує роль масштабу виробництва при різних параметрах використання виробничо-ресурсного потенціалу. Отже, з позицій визначення ефективності таким може бути виробництво, в якому на високому рівні використовуються всі ресурси, котрі забезпечують збільшення виготовлення продукції.

Важливе значення для оцінки рівня використання виробничо-ресурсного потенціалу і його впливу на ефективність виробництва є визначення глибини деталізації цілей. Деталізація повинна проводитися до тієї межі, доки не буде досягнуто відповідного рівня заходів. У такому випадку отримується набір числових значень конкретних показників. По суті ці значення будуть обсягами ресурсів, котрі необхідні для досягнення головної мети.

Важливою вимогою до методів оцінки ефективності виробництва та використання виробничо-ресурсного потенціалу є виявлення дієвості факторів інтенсивного та екстенсивного розвитку. Як відомо, інтенсивна форма розширеного відтворення є форма, при якій темпи зростання показників, які характеризують результати виробництва, випереджують темпи зростання витрат та їх досягнення, а показник, який характеризує їх співвідношення, буде визначати рівень інтенсифікації виробництва.

Інтенсифікація виробництва вимагає відповідних затрат і додаткового залучення у виробництво відповідних ресурсів. У таких випадках залучення додаткових ресурсів як локальний прояв екстенсивності є необхідною умовою для підвищення інтенсифікації розвитку виробництва в цілому. У таких випадках виникають питання щодо конкретних витрат і конкретних ланок виробництва, в яких повинні бути збільшені обсяги використання ресурсів для забезпечення у кінцевому підсумку максимального для заданого виробництва рівня інтенсифікації. Отже, при обґрунтуванні управлінських рішень щодо підвищення рівня інтенсифікації використання виробничо-ресурсного потенціалу повинен витримуватись напрямок на забезпечення зменшення матеріало-, фондо- та трудомісткості виготовлення продукції. Однак, збільшення будь-якого з цих параметрів не повинно сприйматись як зниження рівня інтенсифікації виробництва в цілому, оскільки трапляється чимало виробничих ситуацій, коли підвищення витрат одного виду ресурсів є необхідною умовою для зниження витрат інших ресурсів.

Вплив структури виробничо-ресурсного потенціалу підприємства на показники ефективності його діяльності у загальному виді може бути представлено:

$$Y_s = Y_s(\Phi, L, A),$$

де: Φ – основні фонди (машини, обладнання, механізми), котрі становлять технічну компоненту виробничо-ресурсного потенціалу; L – затрати трудових ресурсів; A – сировина і матеріали на виготовлення продукції в умовах використання у відповідному режимі виробничо-ресурсного потенціалу.

Як показники Y_s розглядаються показники ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу, зокрема, наприклад, випуск продукції, прибуток і ін.

Якщо потрібно визначити вплив змін у структурі виробничо-ресурсного потенціалу, які обумовлені впровадженням заходів науково-технічного прогресу, та в якості Y_s можуть використовуватися показники, наприклад, приріст обсягу продукції, приріст прибутку тощо. Індекс наше S буде характеризувати змістовність конкретного показника економічної ефективності.

Потрібно відзначити, що структура виробничо-ресурсного потенціалу може розглядатись і в інших аспектах, які обумовлені специфікою виробництва, технологією і її режимом функціонування. Однак, дослідження структури виробничо-ресурсного потенціалу в аспекті використання фондових, трудових і сировинних ресурсів відкриває можливість визначення ефективності виробничо-ресурсного потенціалу як з позицій кінцевих результативних показників виробництва, так і рівня інтенсифікації використання ресурсів.

Дослідження ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу, при котрих в якості факторів-аргументів вибиралися показники ресурсомісткості виготовлення продукції, які розглядалися щодо використання фондових, трудових і сировинних ресурсів на підприємствах машинобудування і приладобудування Львівської області з урахуванням і коригуванням значень у зв'язку з неповним використанням виробничих потужностей показали наступну залежність:

$$Y = 2,26 - 0,79 (\Phi/Z) - 1,43 (L/Z) - 2,09 (A/Z); R = 0,74,$$

де: Φ/Z , L/Z , A/Z – характеризують відповідно рівень фондо-, трудо- та матеріаломісткості виробництва продукції.

У наведеному рівнянні досліджувався взаємозв'язок показника ресурсної ефективності, який визначався стосовно виготовлення продукції, котрий припадав на одиницю вартості виробничо-ресурсного потенціалу. Цей показник ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу розглядався залежно від параметрів фондо-, трудо- та матеріаломісткості виробництва продукції. При цьому видно, що найбільше значення цього показника має рівень матеріаломісткості продукції. Коефіцієнт при A є найбільшим за абсолютною величиною. Це пояснюється тим, що у сучасних умовах при високих цінах на сировину і матеріали, не дивлячись на те, що такого типу виробництва є досить трудомісткими, показник A більшою мірою впливає на чисельник досліджуваного показника, ніж на знаменник R (Z/R , де $R = \Phi + L + A$), де

він становить одну з компонент вартості виробничо-ресурсного потенціалу. Коефіцієнт при показнику трудомісткості продукції становить 1.43, при фондомісткості продукції – 0,79. У цілому рівняння множинної регресії показує, що рівень ресурсної ефективності безпосередньо залежить від використання виробничо-ресурсного потенціалу. Чим вищий показник фондо-, трудо- та матеріаломісткості виробництва продукції, тим нижча ресурсна ефективність виробничо-ресурсного потенціалу.

При дослідженні тенденції зміни величини прибутку, яка припадає на одиницю продукції, залежно від параметрів фондо-, трудо- та матеріаломісткості виготовлення продукції, змістовна суть залишається практично такою ж. Крім цього необхідно відзначити істотну роль затрат сировини і матеріалів у ціні продукції і її вплив на прибуток. З вивчення цієї залежності також видно, що зростання фондоозброєності праці недостатньо забезпечується збільшенням фондівіддачі.

Підсумовуючи варто констатувати, що критерій ефективності виробничо-ресурсного потенціалу повинен забезпечувати кількісне вимірювання рівня та темпів зміни його ефективності. Структура критерію повинна відображати два фактори процесу: живу і уречевлену працю. Відповідно з обраним критерієм визначається склад факторів, котрі реально впливають на процес управління, використання виробничо-ресурсного потенціалу. Кожному фактору повинен відповідати ідентифікований показник, який кількісно відображає вплив чинника на оцінку ефективності.

Література

1. Pollett M.P. Collected Papers, Harpes and Bros, New York, 1940. – 270 p.
2. Джексон Пітер, Гейк Пол. Вчись аналізувати ринок./ Пер. з англ. – Львів: Сейбр-світло. – 1995. – 270 с.
3. Беллман Ф., Глинсберг Е., Гросе О. Некоторые вопросы математической теории процессов управления. – М.: Изд-во Иностранной литературы, 1962. – 320 с.
4. Математические методы в планировании отрасли и предприятий/ Под ред. П.Г. Попова. – М.: Знание, 1973. – 48 с.
5. Сергиенко П.В. Применение метода векторного спада для решения задач целочисленного программирования// УСиМ: 1975, № 3.
6. Покришан А. Перехідна економіка, її зміст і особливості// Економіка України, № 11. – 1996. – С. 18-26.
7. Commander S., Fan Q. Schafter M. Enterprise Restructuring in Economic. Policy in Russia. Wash. The World Bank, 1996. – 369 p.

УДК 339.31.17

Викладач С.М. Макух – Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка

ЗАЛЕЖНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ ВІД ВИВЕДЕННЯ У СФЕРУ ПРІОРИТЕТУ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИВАННЯ В ЇЇ ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

Обґрунтовано вагомість значення розгляду ролі зовнішнього інвестування в економіці України у взаємозв'язку з пріоритетністю розвитку її людського капіталу з точки зору необхідності зміни (у бік зростання) параметрів рівня соціально-економічних показників її функціонування.